

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 165/2023-32

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Mgr. Petrom Miklóssym, advokátom, Hlavná 1221, Vrábľa, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 6C/36/2018 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 6C/36/2018 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Mestskému súdu Bratislava IV v konaní sp. zn. B1-6C/36/2018 **prikazuje** konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie **1 000 eur**, ktoré **je** Mestský súd Bratislava IV **povinný** vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Mestský súd Bratislava IV **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **426,65 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 2. januára 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných

slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní sp. zn. 6C/36/2018 (ďalej aj „napadnuté konanie“). Sťažovateľ žiada o priznanie finančného zadosťučinenia 10 000 eur a náhrady trov konania.

II.

Skutkové východiská

2. V napadnutom konaní sa sťažovateľ žalobou podanou 3. septembra 2018 proti Slovenskej republike, zastúpenej Sociálnou poisťovňou (ďalej len „žalovaná“), domáha náhrady škody 11 011,15 eur s príslušenstvom spôsobenej pri výkone verejnej moci v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“). Žalobou uplatnený nárok odôvodnil tým, že mu v rozhodnom období vznikol nárok na výplatu nemocenských dávok a na výplatu invalidného dôchodku, ktoré žalovaná nevyplatila sťažovateľovi, ale bez ustanovenia opatrovníka, resp. určenia osobitného príjemcu sťažovateľovi ich vyplatila inej osobe, napriek tomu, že žalovaná mala a musela mať vedomosť o nepriaznivom zdravotnom stave sťažovateľa. Sťažovateľ v rozhodnom období nebol spôsobilý na právne úkony. Prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 18. júna 2020 a bolo odročené na 29. september 2020. Tento termín pojednávania bol zrušený z dôvodu hospodárnosti (predvolaná svedkyňa ospravedlnila svoju neúčast' zdravotnými dôvodmi). Pojednávania nariadené na 12. november 2020 a 21. január 2021 boli zrušené v dôsledku nepriaznivej epidemiologickej situácie. Pojednávanie nariadené na 11. január 2022 okresný súd odročil vzhľadom na sťažovateľom doručené rozsiahle podanie a pojednávanie nariadené na 8. február 2022 z dôvodu hospodárnosti konania. Po zmene zákonného sudcu v januári 2023 okresný súd nariadil pojednávanie, ktoré sa uskutočnilo 23. marca 2023 a bolo odročené na vyhlásenie rozsudku. Okresný súd vyhlásil rozsudok 20. apríla 2023.

III.

Argumentácia sťažovateľa

3. Podľa názoru sťažovateľa rozhodovanie o jeho žalobe v princípe nemožno považovať za právne zložité. Čo sa týka miery skutkovej zložitosti veci, základné skutkové okolnosti sú podľa sťažovateľa preukázané (nespôsobilosť sťažovateľa na právne úkony v čase priznania a výplaty dávok) a výšku spôsobenej škody sťažovateľ v súdnom konaní špecifikoval a preukázal listinnými dôkazmi. Sťažovateľ nezapríčinil predĺženie súdneho konania, naopak, bol a je v konaní aktívny, opakovane súd žiadal o nariadenie pojednávania. Samotný postup súdu je podľa sťažovateľa poznačený opakovanými obdobiami absolútnej nečinnosti vrátane aktuálneho obdobia od zrušenia pojednávania nariadeného na 8. február 2022 až doteraz. Rovnako nemožno akceptovať ani opakované zrušenie termínov pojednávania z dôvodu súdom tvrdenej hospodárnosti.

4. Sťažovateľ odôvodňuje požadované finančné zadosťučinenie porušením jeho práv najskôr ako osoby úplne zbavenej svojprávnosti a aktuálne ako osoby, ktorá sa domáha náhrady ujmy, za vznik ktorej štát nesie zodpovednosť, čo traumatizuje jeho život.

IV.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľa

IV.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Okresný súd vo svojom vyjadrení poukázal na oznámenie verejného ochrancu práv o výsledkoch vybavenia podnetu z 30. decembra 2022 a konštatoval nečinnosť súdu v napadnutom konaní v období od 29. februára 2022 do 8. februára 2023, ktorá súvisí s nadmernou zaťaženosťou pôvodne prideleného zákonného sudcu a so zmenou zákonného sudcu. Nezanedbateľným faktorom vplyvajúcim na celkovú dĺžku konania je fluktuácia zamestnancov súdu, a to na všetkých pracovných pozíciách (vrátane sudcov), v dôsledku čoho opakovane dochádza k prerozdeľovaniu spisov a preťažovaniu sudcov. Poukázal na celkovú nepriaznivú situáciu z hľadiska personálneho obsadenia a množstva nevybavených vecí, na ktorú bolo opakovane upozorňované aj Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky so žiadosťou o riešenie tejto situácie, avšak bezúspešne, z čoho je možné vyvodiť zodpovednosť štátu za túto situáciu, aj za samotné prieťahy v konaní. Konečné rozhodnutie ponecháva okresný súd na zváženie ústavnému súdu a žiada ho, aby zvážil dôvodnosť a primeranosť finančného zadost'učinenia vzhľadom na skutočnosť, že celkovú dĺžku konania ovplyvnil aj sťažovateľ opakovaným predkladaním rozsiahleho dôkazného materiálu, a to aj krátko pred termínom pojednávania, pričom vo veci bol 20. apríla 2023 vyhlásený rozsudok vo veci samej, ktorým bola žaloba sťažovateľa v celom rozsahu zamietnutá.

IV.2. Replika sťažovateľa:

6. Sťažovateľ konštatuje, že okresný súd namietané porušenie jeho práv nepoprel. Po vyhlásení rozsudku (20. apríla 2023) bolo podané odvolanie, napadnuté konanie tak nie je právoplatne skončené. Skutočnosti uvádzané okresným súdom nie sú relevantné, keďže základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote sú formulované ako bezpodmienečné a bezvýnimčné. Požadované finančné zadost'učinenie považuje za dôvodné vzhľadom na výnimočné okolnosti jeho prípadu dané samotným predmetom napadnutého konania. Sťažovateľovi vznikla v dôsledku opakovaného porušenia zákona zo strany Sociálnej poisťovne škoda. Najskôr Sociálna poisťovňa úplne ignorovala svoje zákonom ustanovené povinnosti ustanoviť osobe nespôsobilej na právne úkony zástupcu a osobitného príjemcu dávok sociálneho poistenia a aktuálne došlo k vzniku bezdôvodných prieťahov v konaní, v ktorom sa domáha zjednania nápravy a náhrady ujmy, za vznik ktorej štát nesie zodpovednosť. Táto situácia predstavuje pre sťažovateľa traumy, ktorej úplnú nápravu s odstránením všetkých jej následkov ani nie je možné zjednať.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

8. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

9. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou EŠLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02).

10. Posúdením namietaného konania podľa prvého kritéria ústavný súd dospel k záveru, že ho nemožno hodnotiť ako skutkovo či právne zložitú. Konanie, predmetom ktorého je nárok na náhradu škody spôsobenej pri výkone verejnej moci podľa zákona č. 514/2003 Z. z., je súčasťou štandardnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov. Ako to vyplýva z meritórneho rozsudku, okresný súd rozhodol len na základe stranami predložených listinných dôkazov, návrh sťažovateľa na výsluch svedkyne napokon zamietol. Na zložitosť veci nepoukázal ani okresný súd vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti.

11. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v napadnutom konaní, ústavný súd zistil, že aj sťažovateľ čiastočne prispel svojím správaním k doterajšej dĺžke napadnutého konania, na čo poukázal aj okresný súd.

12. Na ťarchu sťažovateľa možno pripísať skutočnosť, že opakovane predkladal súdu rozsiahly dôkazový materiál, a to aj pred samotným termínom nariadeného pojednávania. Sťažovateľ tak sám zmaril uskutočnenie pojednávania nariadeného na 11. január 2022, keď deň pred jeho konaním o 13.41 h doručil súdu podanie v rozsahu 220 strán, ktoré bolo potrebné naštudovať a doručiť protistrane. Na uvedenú skutočnosť ústavný súd prihliadol pri úvahe o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

13. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných prietahov v napadnutom konaní, pričom v jeho postupe zistil najmä neodôvodnenú nečinnosť. Na druhej strane do riadneho priebehu konania zasiahli aj objektívne okolnosti (protipandemické opatrenia), z dôvodu ktorých boli dve súdom nariadené pojednávania (na 12. november 2020 a 21. január 2021) zrušené. Napriek zlepšujúcej sa pandemickej situácii okresný súd ďalšie pojednávania vo veci nariadil až na 11. január 2022, pričom už od 28. apríla 2021, keď nadobudla účinnosť vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 159/2021 Z. z., sa mohli vykonávať pojednávania aj v ďalších veciach (uvedených v § 1 ods. 2). Obdobie od 28. apríla 2021 do 11. januára 2022 (9 mesiacov) preto ústavný súd považoval za zbytočný prietah v konaní. Nečinnosť okresného súdu bez existencie zákonnej prekážky ústavný súd zistil aj v období od 7. februára 2022, keď súd z dôvodu hospodárnosti konania zrušil pojednávania nariadené na 8. február 2022, do uskutočnenia ďalšieho pojednávania 23. marca 2023 (13 mesiacov).

14. Vo vzťahu k obrane okresného súdu, ktorý poukázal na preťaženosť sudcu, ktorému bola vec pôvodne pridelená, na zmenu zákonného sudcu a na celkovú nepriaznivú personálnu situáciu na okresnom súde, ústavný súd odkazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej v súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania dohovoru platí, že personálne problémy justičného systému nezavádzajú štát zodpovednosti za zbytočné prieťahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02).

15. Ústavný súd preto vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní (bod 1 výroku tohto nálezu).

16. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa, prikázal podľa čl. 127 ods. 2 ústavy Mestskému súdu Bratislava IV, na ktorý podľa § 18n ods. 2 písm. d) zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov prešiel od 1. júna 2023 výkon súdnictva v predmetnej veci z okresného súdu, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku tohto nálezu), pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľa právoplatne skončená (sťažovateľ podal proti meritórnemu rozsudku odvolanie).

17. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

18. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 10 000 eur s poukazom na doterajšiu dĺžku konania a jeho predmet. Porušovanie jeho práv najprv Sociálnou poisťovňou a aktuálne aj okresným súdom mu spôsobuje traumu, ktorej úplnú nápravu nie je možné zjednať.

19. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je síce zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie prípadná náhrada škody (III. ÚS 75/01, IV. ÚS 15/03).

20. S poukazom na dĺžku napadnutého konania, čiastočný podiel sťažovateľa na vzniku prieťahov v konaní, zistenú nečinnosť okresného súdu, berúc do úvahy aj objektívne okolnosti, ktoré mali vplyv na postup súdu v konaní (pandémia), ústavný súd považoval priznanie sumy 1 000 eur pre sťažovateľa za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) (bod 3 výroku nálezu). Ústavný súd nevyhovel časti sťažnosti, v ktorej sťažovateľ žiadal priznať finančné zadosťučinenie nad ústavným súdom priznanú sumu (bod 5 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

21. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal priznať náhradu trov konania, trovy konania však nevyčíslil. Ústavný súd preto priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 426,65 eur, ktoré vyplývajú z obsahu spisu.

22. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 193,83 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia – plnomocenstvo zo 6. mája 2022, pozn.) a za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 (podanie sťažnosti ústavnému súdu). Náhradu za tretí úkon právnej služby – repliku sťažovateľa z 15. mája 2023, ústavný súd nepriznal, pretože obsah uvedeného podania nepovažoval za taký, ktorý by prispel k bližšiemu objasneniu posudzovanej veci.

23. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je Mestský súd Bratislava IV povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 4 výroku nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. júna 2023

Robert Šorl
predseda senátu